

Kortere anmeldelser

ALMINDELIG HISTORIE

GUNNAR VIBY MOGENSEN: *Historie og økonomi. Samfundsvidenskabelige synsvinkler på dansk historieforskning efter 1970. Skrifter fra Institut for økonomisk historie.* Viborg, Akademisk Forlag, 1987. 240 s. 244 kr.

Forfatteren der selv er økonom og underviser i økonomisk historie ved Økonomisk Institut på Københavns Universitet, giver indledningsvis en kort beskrivelse af faget historie byggende på H. P. Clausens »Hvad er historie?«. Med udgangspunkt i denne opfattelse af historievitenskaben diskuteres herefter forholdet til moderne dansk samfundsvidenskab. Forfatteren når frem til, at fagene har en fælles grundmetodik, men også en række vigtige forskelle. Undervejs får han givet en klar og elementær indføring i de fundamentale opfattelser og væsentlige uenigheder, som gør sig gældende i de to faggruppers arbejdsform og metode. Forfatteren konstaterer, at fagene i deres forskning følger de samme hovedkategorier i arbejdsprocessen, og at objektivitetsproblemet bliver rejst på principielt samme måde i de to fag. Desuden ser forfatteren en stor overensstemmelse mellem historievitenskabens og samfundsvidenskabernes krav til fremstilling af forskningsresultaterne. Forskellen mellem fagenes metodik ses først og fremmest i materialeindsamlingen, hvor historikeren oftest er henvist til allerede foreliggende kilder, mens den samfundsvidenskabelige forsker ofte indsamler nye data og kan kontrollere materialets form gennem indsamlingsteknikken. Forfatteren ser også, at dette ikke er en principiel forskel da også historikeren indsamler nye data og tilvejebringer nye kilder, f.eks. gennem interviews. Forfatteren mener dog alligevel at historikerens særlige vilkår med hensyn til forskningsmaterialet placere den historiske kildekritik centralt i fagets metode, og forfatteren ser kildekritikken som en historisk forskningsteknik, der ikke har noget modstykke i samfundsvidenskaberne og giver en karakteristisk fordel mellem de to fags metode. Redegørelsen er kortfattet og klar, men jeg savner markeringen af problemet om forholdet mellem teori og metode i udvælgelsen og afgrænsningen af kildematerialet.

Forfatteren lokaliserer opfattelsen af forholdet mellem metode og teori som det der stærkest skiller de to videnskabelige discipliner. Forfatteren konstaterer da også, at kun ganske få historikere explicit og selverkendt trækker på generelle og brede samfundsvidenskabelige teorier. Samtidig ser han, at de fleste historikere partielt og implicit gør det, og forfatteren påpeger at en mere materialistisk historieopfattelse med vægt på samfundets produktionsforhold har vundet langt større indpas i historieskrivningen de sidste 15 år. Forfatteren gør kort rede for en række samfundsvidenskabelige teorier – bl.a. Rostow, Marx, Weber og Schumpeter – som historikere har trukket på, og vi får en orientering i danske historikers anvendelse af samfundsvidenskabelig teori.

Herefter diskuteres nærmere hvordan forholdet mellem teori og metode opfattes i de to discipliner. Umiddelbart finder forfatteren et stort svælg mellem opfattelserne, men når man betragter den forskning, der har fundet sted de senere år i grænsefeltet mellem historie og økonomi, er svælgene langt mindre. I en del økonomisk historisk forskning udført af både historikere og økonomer ser forfatteren en afkræftelse af den opfattelse at nyere dansk historieforskning er ateoretisk. Tværtimod ser han en tendens til udvikling af større tværfaglighed.

Herefter redegør forfatteren for centrale positioner i historievidenskabens diskussioner om forholdet mellem teori og metode. Det sker med udgangspunkt i bl.a. Douglas North og New Economic History-skolen, den norske filosof og historiker Jon Elster, svenskeren Rolf Adamson og den danske historiker Niels Steensgaard. Afsluttende tegner forfatteren nogle udviklingstendenser i dansk økonomisk historie siden 1970. Der gives en god litteraturoversigt og der gøres rede for vigtige empiriske problemer i studiet af dansk økonomisk historie, herunder for svaghederne i de økonomiske data der er til rådighed.

Gunnar Viby Mogensens bog er klar og kortfattet og giver en god introduktion og inspiration til arbejdet med problemet om forholdet mellem historisk konkret analyse og samfundsvidenskabelig teori.

Leon Dalgas Jensen

ÅKE HOLMBERG: *Världen bortom Västerlandet. Svensk syn på fjärran länder och folk från 1700-talet till förste världskriget = Acta Regiae Societatis Scientiarum et Litterarum Gothoburgensis, Humaniora, 28. Göteborg. Kungl. Vetenskabs- og Vitterhets-Samhället. 1988. 612 s. 12 illustrationer. 250 skr.*

Jeg er ofte blevet spurgt, om ikke der fandtes en slags indføring eller oversigtsværk om udviklingen af europæernes syn på fremmede kulturer. Nu har jeg langt om længe fundet et rimeligt svar: Holmbergs bog gør ikke blot grundigt rede for, hvordan svenskerne gennem tiderne har opfattet de fjerne lande, men rummer faktisk også et fremragende overblik over hovedtendenserne i europæernes opfattelse af »de andre« i almindelighed fra slutningen af det 18. århundrede til første verdenskrig. Hvis Holmberg havde sat sig for at skrive en sådan oversigt, var han formentlig aldrig blevet færdig. Faktisk har han brugt henved 2 årtier på bare at gå igennem det omfattende svenske materiale – et utal af rejseberetninger, lærebøger i (verdens-)historie og geografi, og artikler fra mange forskellige aviser og tidsskrifter. Men ved grundigt at holde øje også med oversættelserne af tyske, franske og engelske tekster giver Holmberg os faktisk en udmærket beskrivelse af mange af de vigtigste tendenser og brydninger i den europæiske debat om de eksotiske, udenomseuropæiske samfund og kulturer. Ved at holde sig til det, der nåede at blive oversat til svensk, er Holmberg i stand til at bevare overblikket over et ellers ganske og aldeles uoverskueligt materiale – og det er selvfølgelig en ikke ringe hjælp, at han i forvejen er fortrolig med hovedlinierne i den europæiske idehistorie og udviklingen i discipliner som geografi, antropologi, sprogvidenskab og historie.

Bogens bedste afsnit er for mig at se det første: en oversigt over udviklingen frem til 1830 på lidt under 100 sider. Materialet er her endnu ikke overvældende,